

Migrace a její dopad na vzdělávací politiku a vzdělávání

Mgr. Klára Záleská, Ph.D.

Ústav pedagogických věd, Filozofická fakulta, Masarykova univerzita

zaleska@phil.muni.cz

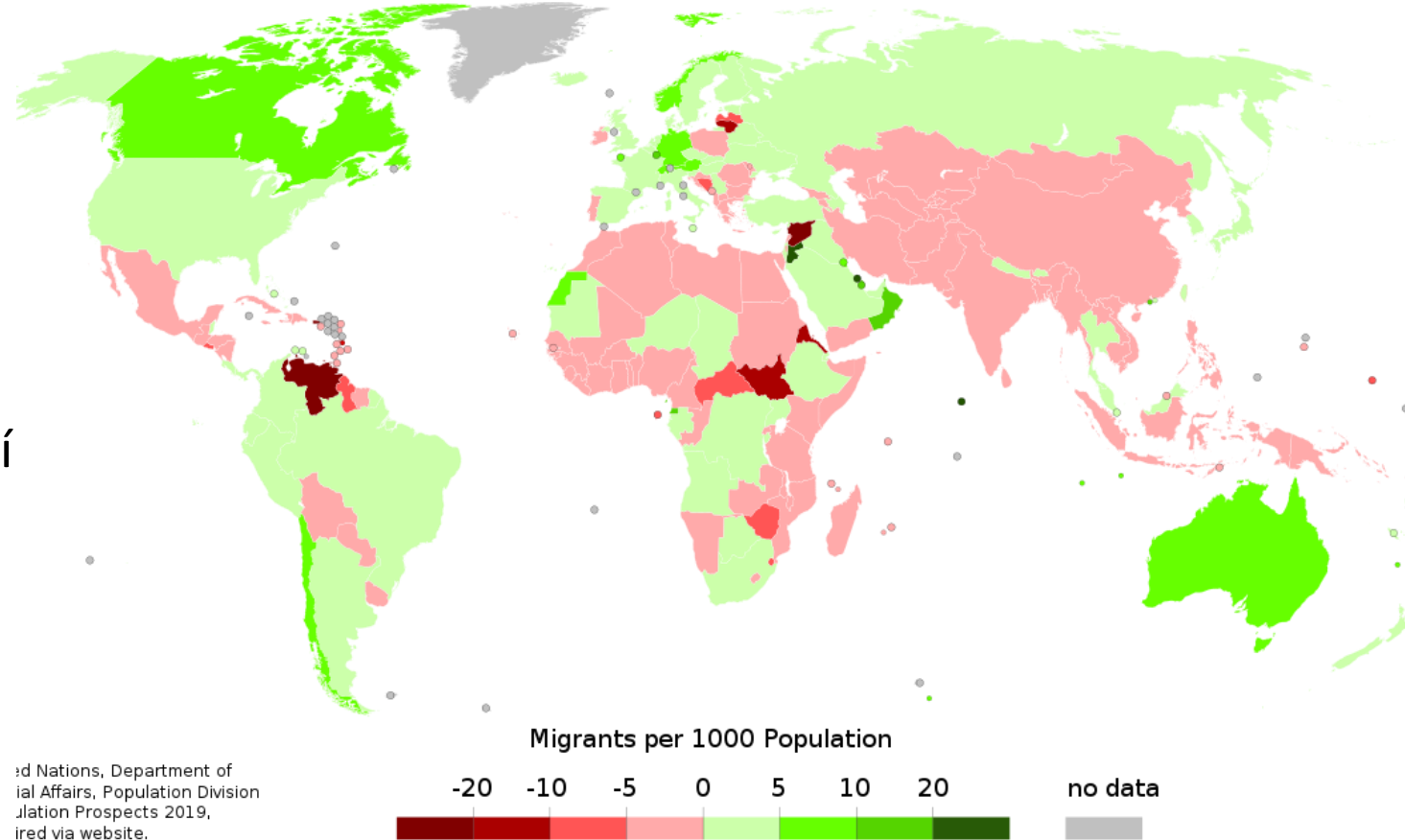
Migrace

- pohyb lidí z jedné oblasti do druhé s úmyslem se v nové oblasti dočasně či trvale usadit
- **Vnitřní migrace** = změna trvalého pobytu za hranice určité administrativní jednotky
- **Mezinárodní migrace** = změna obvyklého pobytu za hranice státu, OSN stanovuje limitní hranici **jednoho roku** pobytu za hranicemi daného státu

Současné migrační trendy

- "push" faktory:
 - ekonomická nestabilita
 - válečné, náboženské a národnostní střety
 - změna životních standardů
 - rychlý demografický růst
 - zhoršování kvality životního prostředí
- "pull" faktory přitahující migranty:
 - politická stabilita
 - ekonomická prosperita
 - vysoká kvalita života
 - svoboda a možnost seberealizace.
- 2 základní směry: **Jih-Sever; Východ-Západ**

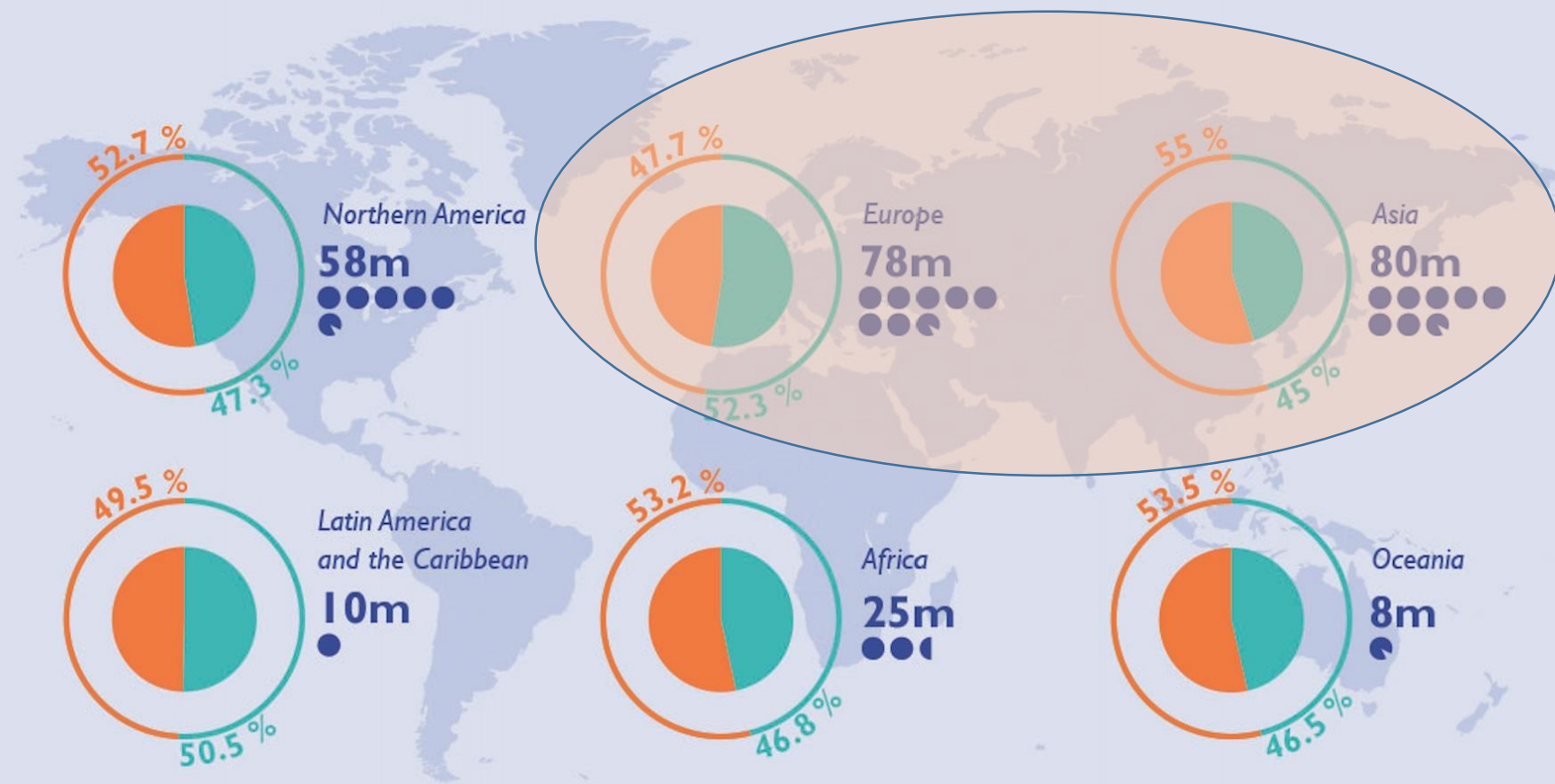
Migrace pohledem statistických údajů

- 7,7 miliard lidí (září 2019)
- 258 milionů migrantů (OSN, 2018)
- 3,4% populace (oproti roku 2000 nárůst o 49%)
- Migrace = globální problém

TOTAL NUMBER OF INTERNATIONAL MIGRANTS BY REGION AND SEX

258m

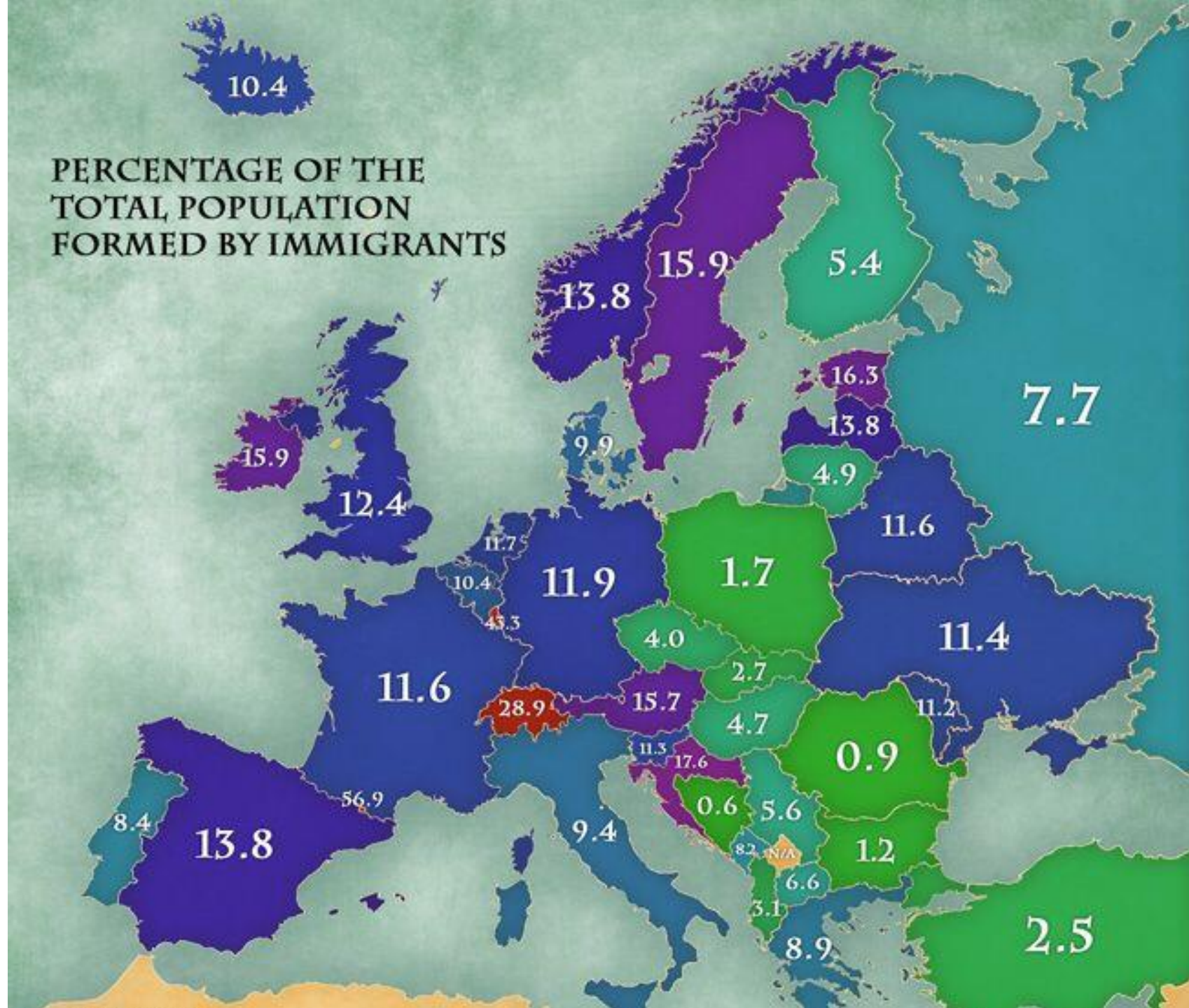
Legend

Source: UNDESA, 2017.

© IOM 2017
www.migrationdataportal.org

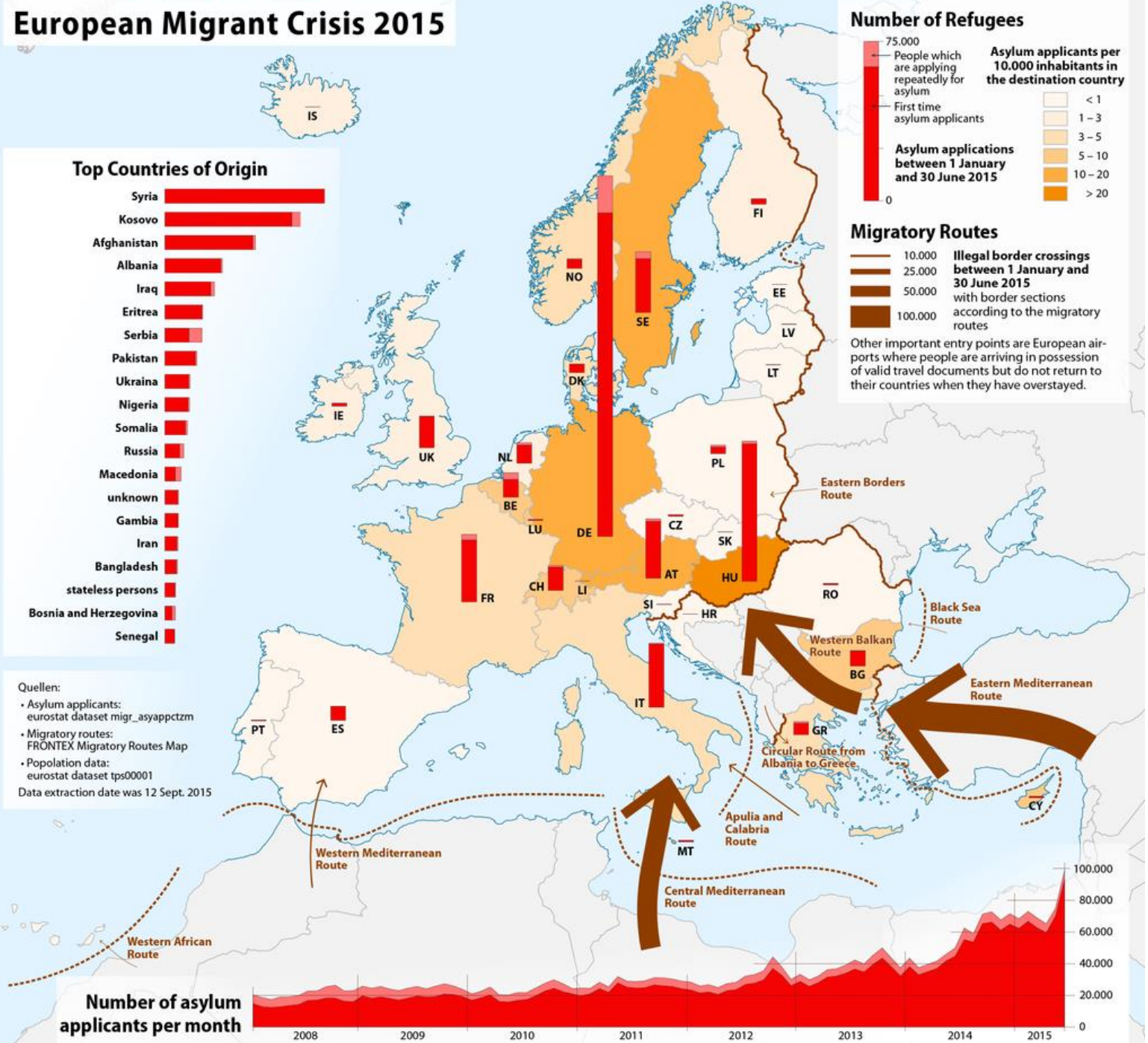
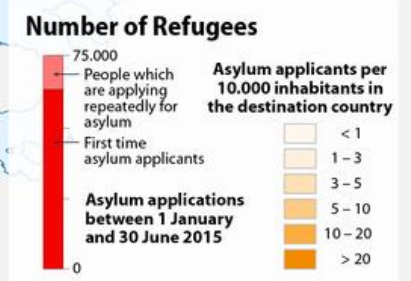
PERCENTAGE OF THE
TOTAL POPULATION
FORMED BY IMMIGRANTS

European Migrant Crisis 2015

Quellen:
 • Asylum applicants: eurostat dataset migr_asypctzm
 • Migratory routes: FRONTEX Migratory Routes Map
 • Population data: eurostat dataset tps00001
 Data extraction date was 12 Sept. 2015

Akce Storskog

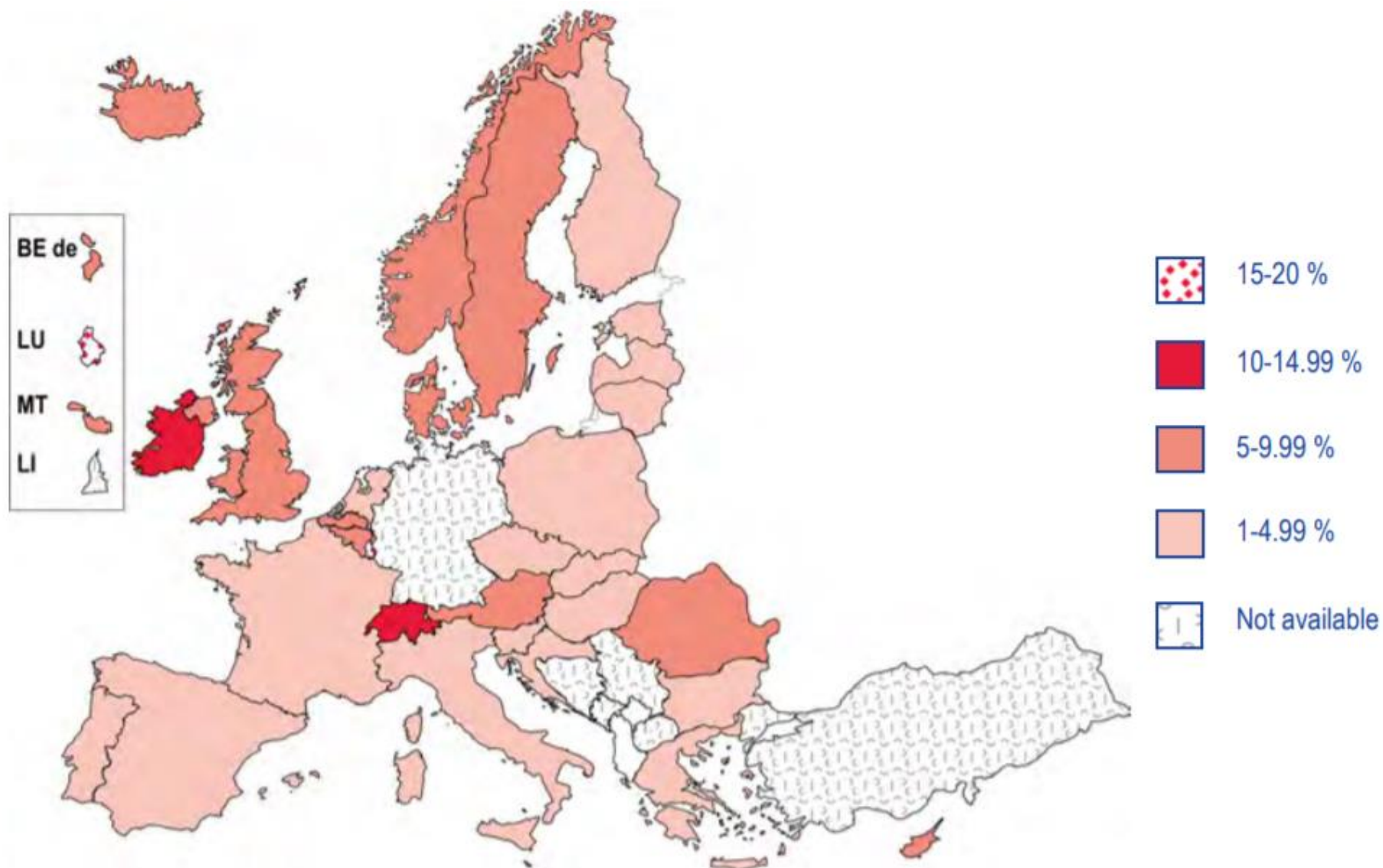

Dětští migranti

- Terminologie:
 - děti migranti
 - děti s přistěhovaleckým původem
 - děti s OMJ
 - cizinci
- Kdo to je?
 - 1. a 2. generace (do 15 let)
- Kolik jich je?
 - 258 milionu lidí žijících mimo svou vlast
 - Z toho 30 milionů dětí
 - Evropský průměr 6%

Proporce dětí cizinců (do 15 let) v populaci majoritních dětí (2017)

Source: Eurostat, Population on 1 January by age group, sex and country of birth [migr_pop3ctb] (data extracted in June 2018).

Vzdělávací systémy Evropy a děti cizinci

- Migrace a začleňování dětí cizinců jedno z hlavních témat (OECD, Education at glance, 2018)
- Poskytnout všem rovné vzdělávací příležitosti

KVŮLI ROVNÝM
PODMÍNKÁM DOSTANOU
VŠICHNI STEJNÉ ZADÁNÍ. PROSÍM
VYŠPLHEJTE NA STROM

Rovné vzdělávací příležitosti

- rovnost ve vzdělávání = osobní a společenské okolnosti, jako je pohlaví, etnický původ či rodinné zázemí, nepředstavují překážky při dosahování vzdělávacího potenciálu (OECD, 2014).
- rovnost ve vzdělávání = zamezení jakékoli diskriminaci a zabezpečení spravedlivého přístupu ke vzdělání všem (OECD, 2014).

Stejný přístup

Spravedlivý přístup

Modely vzdělávání dětí cizinců v Evropě

- Asimilační
- Multikulturní

Asimilační model

- naprosté přizpůsobení minoritních skupin skupině majoritní.
- v moderních společnostech se už oficiálně neprosazuje
- Ve školství: dítě-cizinec zařazeno do třídy spolu s majoritními dětmi bez větší podpory
 - Majoritní jazyk

Multikulturní model

- soužití různých kultur, které si jsou rovny
- uznání práva, že jedinec nechce být jedním z nás a že mu dáme právo nebýt jako my (Bělohradský (2009)).
- jediná správná možnost začleňování cizinců v moderních demokratických společnostech (alespoň na úrovni legislativy)

Multikulturní model

- vyžadován také ve školách
- nabídka podpory majoritního, ale také mateřského jazyka
- cizince chápe jako něco obohacujícího a přínosného, nikoli obtěžujícího a problematického (Lechta, 2010).
- REÁLNĚ NEEXISTUJE
 - ve školství nejvíce realizován tzv. *inkluzivním školstvím*.

Kontroverzní vnímání pojmů asimilace a multikulturalismus

Asimilace

- Potlačování kultury
- Staromódní
- Politicky nekorektní
- Nacionalismus
- Etnocentrismus

Multikulturalismus

- Prosazování kultur ostatních
- Je to „in“
- Sluníčkáři
- Neúcta k vlastní kultuře
- Kriminalita

Společný problém integračních strategií - segregace

- Vyloučení minority z majoritního života (Giddens, 1997)
- politika apartheidu v Jižní Africe.
- dnes **důsledek** neúspěšných integračních opatření
- Ve školství: přistěhovalecké školy

Výzvy ve vzdělávání dětí-cizinců evropský kontext

- Oblasti, které je potřeba podpořit
 - Segregační školy
 - Jazyková podpora
 - Sociální stránka
 - Docházka dětí cizinců v MŠ (druhá generace)
 - Spolupráce s rodiči cizinci

Děti cizinci v českém vzdělávacím systému

- Specifika oproti evropskému kontextu (západnímu)
 - Otevření hranic až po 1989 – malá zkušenost, nebyl čas na zkoušení toho, co funguje
 - Děti přicházející především s dřívější zkušeností se školou
 - Národnosti kulturně a jazykově velmi blízké
 - „Nízké“ procento cizinců ve vzdělávacím systému

R41 Mateřské, základní a střední školy, konzervatoře, vyšší odborné a vysoké školy - studující cizinci

Nursery, basic, and secondary schools, conservatoires, higher professional schools, and universities - foreign students

Pramen: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

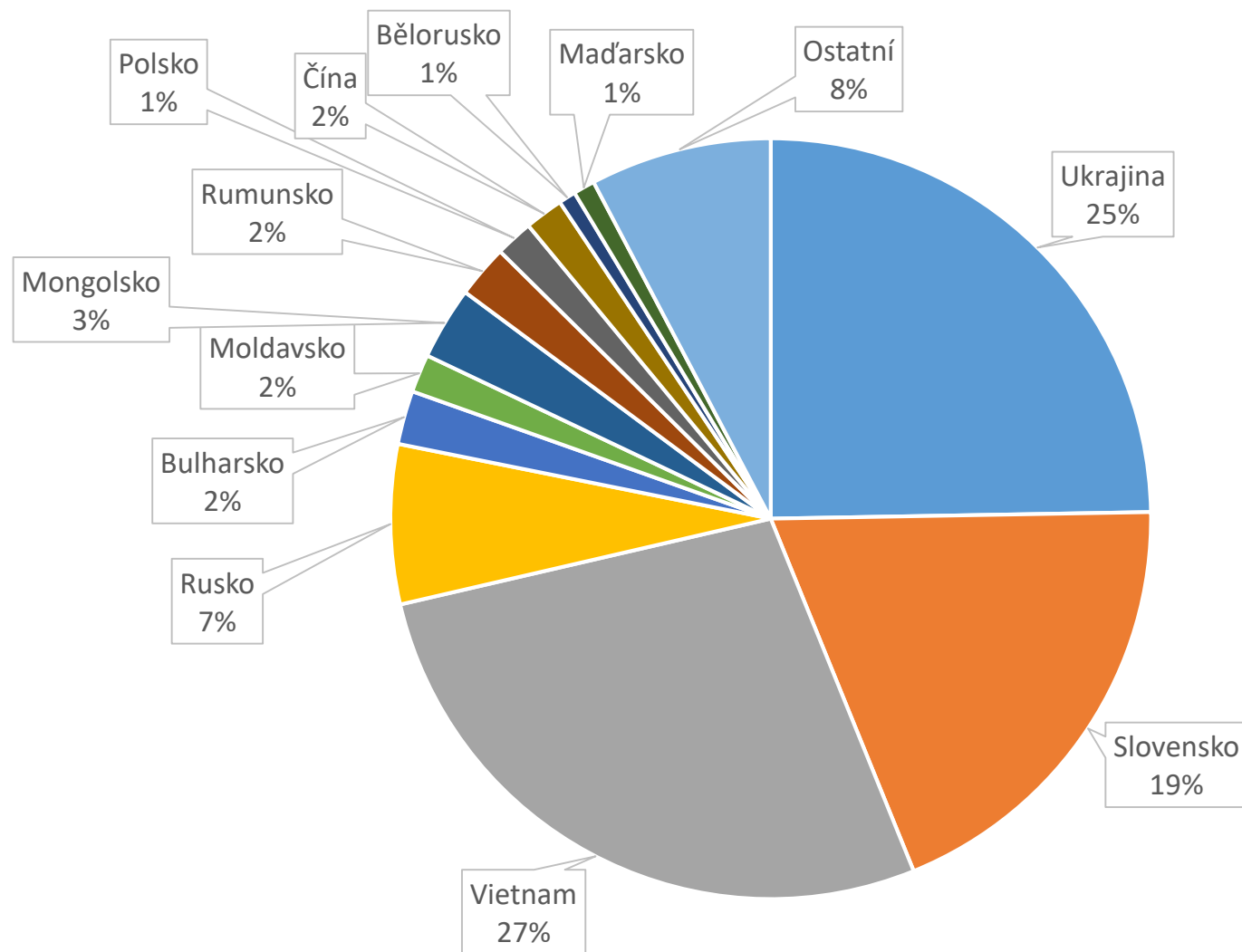
Source: Ministry of Education, Youth, and Sports

Ukazatel	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	Indicator
Mateřské školy	3 252	3 244	3 213	2 811	3 078	3 535	3 963	4 223	4 714	5 434	6 307	7 214	8 302	9 494	10 469	Nursery schools
Základní školy	12 973	12 113	12 279	12 504	12 963	13 583	13 839	14 109	14 315	14 551	15 109	16 477	18 281	20 237	21 992	Basic schools
Střední školy	3 584	4 250	4 940	5 615	6 314	7 134	7 900	8 458	8 852	9 024	9 147	8 837	8 763	9 063	9 195	Secondary schools
Konzervatoře	74	82	93	112	110	131	118	136	151	169	185	217	212	214	208	Conservatoires
Vyšší odborné školy	385	353	313	304	321	307	349	426	464	510	547	552	587	611	647	Higher professional schools
Vysoké školy ¹⁾	13 067	17 059	20 879	23 865	27 045	30 126	34 436	37 505	38 717	39 441	40 345	40 937	42 065	43 497	43 831	Universities ¹⁾

¹⁾ údaje za studenty VŠ k 31. 12. 2017. Data se nemusí shodovat s informacemi publikovanými v minulých letech, neboť data v matrikách vysokých škol se mohou aktualizovat i zpětně

¹⁾ Data on university students as at 31 December 2017. The data may not be the same as those published in previous years, because data in students' registers of universities can be updated also backwards.

Procentuální zastoupení největších národnostní cizinců v mateřských školách (2017/2018)

Výzvy českého vzdělávacího systému v oblasti vzdělávání dětí-cizinců

- vzdělávání cizinců není prioritou vzdělávací politiky
- rozložení zodpovědnosti
- tranzitní země – usazují se „na pár let“
- příprava učitelů

Vzrůstající požadavky na učitele způsobené zvyšující se diverzitou mezi dětmi

- Zvyšuje se diverzita, ale nezvyšuje se příliš podpora učitelů
- Poskytnout jazykovou a socializační funkci
- Pracovat s různými kulturami

- Vše vyžaduje dovednosti a znalost, které učitelé nezískali ve vzdělávání

Anna

Bolek

Cecilka

Dana

A CO TĚŽ?

Eda

Frýda

Gusta

Hana

Iva

Největší výzvy při práci s dětmi cizinci: kulturní rozdíly

- Podívej se mi do očí!
- Namaluj člověka/zvíře/ptáka
- Fyzické tresty
- Dřívější znalost/kontext (roční období)
- Hodnocení: sluníčko
- Upozorňování na odlišnost

Největší výzvy při práci s dětmi cizinci: spolupráce s rodiči

- Umí česky - OK
- Neumí česky, umí anglicky - OK
- Umí jen svůj mateřský jazyk, ale jsou gramotní – NE MOC OK
- Analfabeti – VŮBEC NE OK (ne jen jazyk, ale pojetí času)

- Neznají své povinnosti vůči škole
- Příliš velká autorita vůči škole / učitelů
- Obava z PPP
- Stereotypy učitelů / rodičů -Ukrajinci, Vietnamci, odlišné kultury

Co čeká cizince v základní škole? jazyková podpora

- Běžná třída
 - speciální úlohy
 - asistent
 - patron
- Individuální intervence (§ 16 ŠZ)
- Kroužek ČJ (§ 20 ŠZ)

Přínos mateřské školy pro děti cizince?

- Usnadnění vstupu do ZŠ
- Základy běžného českého jazyka
- Poznat českou kulturu, pravidla
- Socializace

**Děkuji za pozornost.
zaleska@phil.muni.cz**